

№ 181

Ј. АНДРИЋ

КЊИГА СТИХОВА

ЧАЧАК
ШТАМПАРИЈА СТЕВАНА МАТИЋА
1922.

ВИДО

„Острво мртвих“

1.

Силазимо с лађе. Дан сунчан и врео,
И прозирно море непокретно снива
Сваки од нас жудно одмора би хтео,
Нико од нас жељу за миром не скрива.

Ал гле! Поред уско усечена пута
Овде-онде сенке сусталих јунака
Згрчена им тела, крв им замрзнута,
И умрла мушкост моравских сељака.

Задњи пламен њиних очију још моли
За још једним даном угашене силе,
Док се грче уди каљави и голи,
И мишићи стежу и скупљају жиле.

То су борци наши, жртве нашег рода,
Браниоци земље и њенога права;
То је откуп који захтева слобода

За светлост са којом има зора плава
Да озари њина освећена чела
И одгва ноћ ропства са родног им села.

2.

И бесно шиба ветар. На небу никде звезда.
 Облаци гмижу црни и блеска муње зрак;
 Премрзли цвиле птићи из својих палих гнезда,
 И кроз ноћ крик се совин ко језив чује знак.

Кроз целу бурну ноћ се разлеже вапај: мати!
 А ветар бесно шиба, у бескрај гони плач.
 С фијуком мртве душе у вечни покој прати,
 А смрт за нове жртве са мржњом оштри маџ.

— О децо земље свете, зар у дес злобни смеде
 Са виса славе да нас рине ил можда због
 Грехова неких тешких казнити све нас хтеде
 Овако страшво Бог?

3.

Тужан иде спровод док ветрови гоне
 Облаке по влажном и смраченом своду;
 И док у ноћ јаук умирућих тоне
 Тужан иде спровод кроз блато и воду.

Дуг ред немих људи кроз ноћ прну газе
 Уским путем, тешко назиру кроз таму

И низ стрму страну хучном мору славе
И долазе најзад на обалу саму.

Мир. Не плаче нико. Ни звона не звоне,
Нит се чује песма тужнога опела...
— Далеко од својих и од земље оне
За коју су дали своје крви врела,

На дно мора јунак за јунаком тоне...

4.

Свиће... По мору први дрхте зраци.
На каменоме, исплаканом жалу
Помрли леже незнани јунаци,
Који су сву ноћ чекали на малу
Лађицу да их на пучину баци...

— О, браћо драга! Кад би мајке знале
Какав вам покров црни удес спрема
Никад вас оне неби с груди дале.
Ал за вас овде, за вас места вема,
Острво мало, морате на вале.

Збогом! Из влажних и немих дубина,
Скривени телом немирнога мора,

Нећете чути валај из даљина,
Из наших поља и из пустих гора
Кад мајка буде свог тражила сина.

Нећете чути и нећете знати.
Но мајке ваше... Шта ћемо им рећи
Када нас време домовини прати?
Ко ће им смети бол да зада већи,
Ко ће им од вас задњи поздрав дати,
Ко ће им рећи где сте закопати?!

5.

Топло јунско сунце бљешти изнад мора,
Сијају у зраку крила галебова,
И блистају снежни врхови са гора
Далеких под сплетом зрачних праменова.

На пучини тихо, у свечаној тузи
Дрхти глас опела као јецај струна:
— То за мртву браћу Бога моле други,
Погружени болом, из маленог чуна.

И лебди врх мора песма свештеника
Озбиљна и болна, свечана и с тугом
За вечити покој душа мученика;

И прозрачно небо слуша са висина
Како добри друг се оправта са другом
Који мртав лежи под морем Јелина.

6.

Кад је задње звоно заједало с храма,
И последњи јунак сустао и пао,
Кад је земљу целу обавила тама,
И тиранин с мачем на поља нам стао,

Ми смо овде дошли избодених груди,
Без крви у срцу, са болом и тугом,
Да чекамо нову зору да заруди
У душама нашим и над нашим лугом.

Севале су муње и падале кише,
И језиво ветри певали опела
Над мртвима којих било је све више
— Један народ цео, једна војска цела.

И када је најзад потонуло тело
Последње би борца на острву, с буром
Последњи је олуј заједо опело
И изумро негде у бескрају суром.

Без њихова плача, молитви и свећа
За слободу земље и њених олтара.

И једног ће дана мотика сељака
Подизати овде плодне винограде,
И над гробљем наших незнаних јунака
Песма ће се чути синова Јеладе.

А море ће плаво да пени и шуми
И да прича повест ових страшних дана
Када су се ове подизале хуми

Над телима палим умрлих титана.
И крстови прости биће свети знаци
Да и овде леже моравски јунаци.

1916:

